

Kartering

Forn₁

Kartering av två gravar

Raä 282
Vrå 1:150
Knivsta socken
Uppland

Kerstin Åberg

UPPLANDSMUSEET

2001:03

Kartering

Forn₁

Kartering av två gravar

Raä 282

Vrå 1:150

Knivsta socken

Uppland

Kerstin Åberg

Inledning

I november månad år 2000 utförde avdelningen för arkeologiska undersökningar vid Upplandsmuseet en kartering av RAÅ 282 i samband med en undersökning av en gravgrupp i Uppland, Knivsta socken, Vrå 1:150 (fig 1). Orsaken till karteringen var att bostadsbyggnation skulle utföras i området och det aktuella området skall bevaras och ingå i ett grönområde, eller som i detaljplanen betecknas som fornpark. Karteringen och undersökningen av de andra gravarna, Raå 28, utfördes efter Länsstyrelsens tillstånd 2000-07-11 (Lstn dnr 220-4133-00). Resultatet av den senare undersökningen redovisas i en separat rapport.

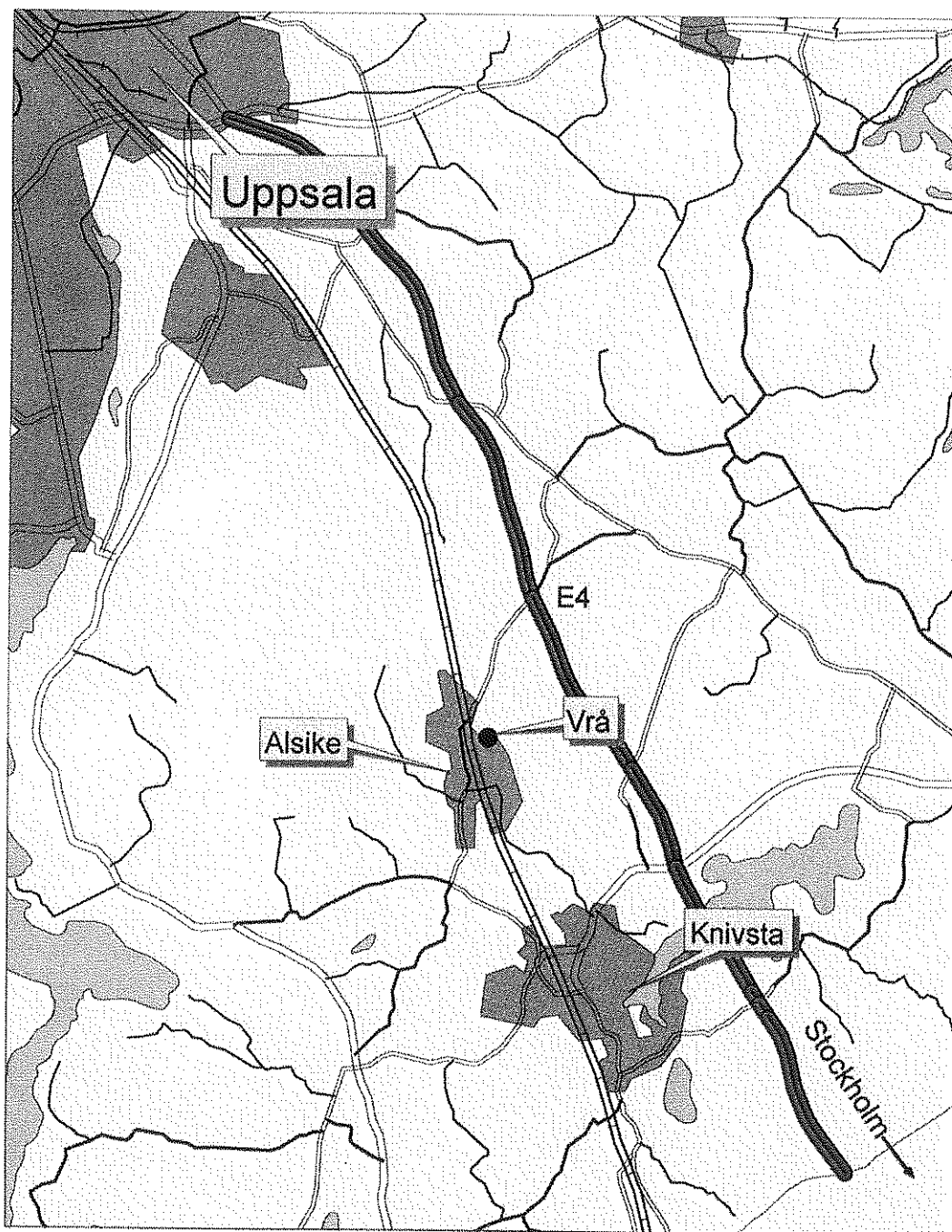

Fig 1. Utdrag ur Röda kartan visande omgivningarna till Vrå.

Topografi och fornlämningsmiljö

Fornlämningen är belägen strax söder om Vrå by/gårdsläge under historisk tid med anslutande central odlingsmark (fig 2). Området i Vrå visar en för övriga centrala delar av Uppland tämligen gängse fornlämningsbild. Ensamliggande eller i mindre grupper samlade stensättningarna ligger spridda längs stora delar av dalgången.

Exempel på närbelägna fornlämningar

Fornl.nr	Fornlämningstyp	Läge
32	2 stensättningar, två stensättningsliknande lämningar	Krön och kanter av moränrygg
33	1 stensättningsliknande lämning	Svag sluttning av moränhöjd
28	2 stensättningar(undersökta nov-2000)	Krön av moränrygg
164	Fyndplats för kol/kulturlager	Platå på moränhöjd
283	Stensättning?	Västsuttande moränmark
284	3 stensättningar?	NV-sluttande moränmark

Vrå har en rik representation av fornlämningar som kan föras till bronsålder och äldre järnålder. Framförallt rör det sig om gravar i höjdlägen över 25 m ö h vilka ligger till synes ensamliggande eller i mindre grupper på välexponerade platser mellan den idag odlade marken och de bakomliggande skogsmarkerna (Andersson et al 1990).

De två karterade stensättningarna ligger i ett område av skogsklädd tomtmark, ca 30 m från ett bostadshus och dess ekonomibyggnad. Terrängen utgörs av ett krön av mindre berghöjd i morän- och skogsmark. Nivåerna ligger runt 35 m ö h. Den här typen av gravar med ofta en endast lätt övertorvad fyllning av stenar i varierande storlek brukar vanligen kunna dateras till bronsålder/äldre järnålder. T ex menar Ambrosiani att till denna period hör de gravfält som i östra delarna av Mälardalen utmärks av spridda olikformade stensättningar med låg fyllning och kraftiga ofta över fyllningen uppstickande kantkedjor (Ambrosiani 1964).

Fornlämning 282 utgjordes av två stensättningar, av vilka den ena var belägen uppe på en berghäll och den andra i en svacka ca 12 m nordväst om föregående. RAÄ 282 upptäcktes vid inventeringen 1991 (Hamilton 1991) och benämns där med Nr:5.

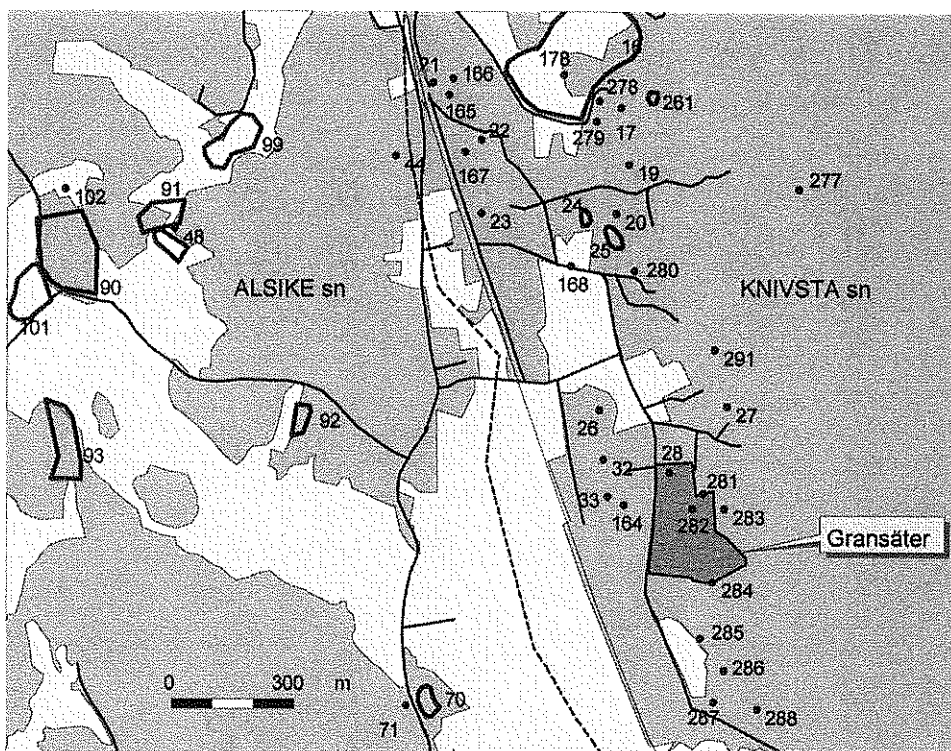

Fig 2. Karta över de närmaste omgivningarna kring de karterade gravarna Raä 282. Inom det markerade planområdet för bostadsbyggnationen Gransäter ligger även den undersökta fornlämningen Raä 28.

Syfte

Enligt planerna ska gravarnas bevaras och ligger på detaljplanen inom fornpark med beteckningen forn₁. Karteringen av fornlämningen syftade till att tydligt redogöra för deras läge och på så sätt också undvika skador vid de ingrepp som kommer att genomföras inom fastigheten.

Resultat

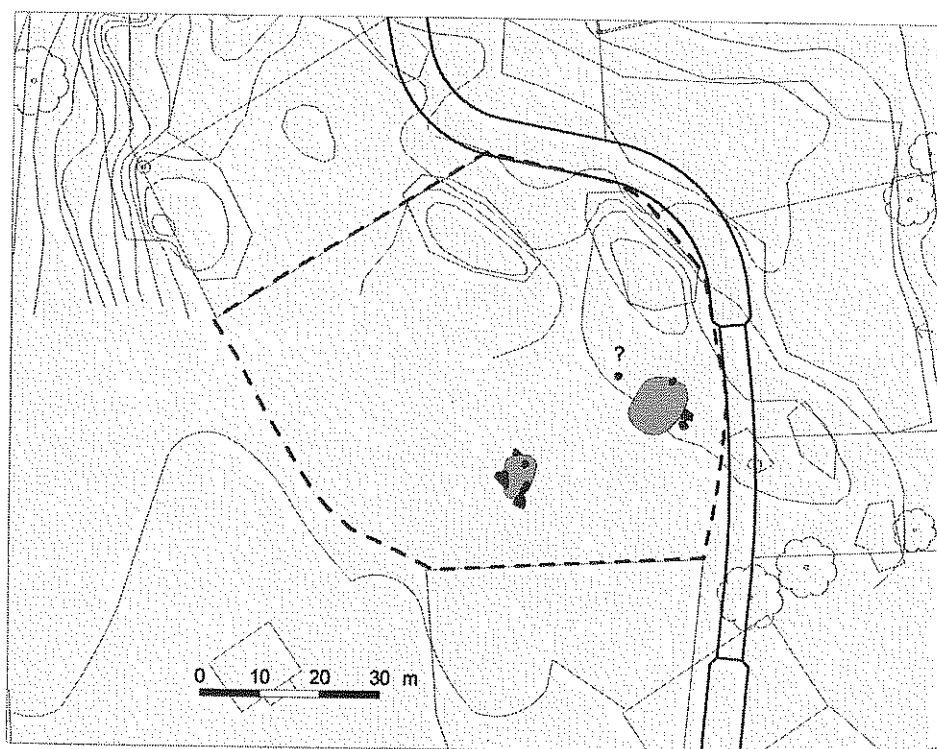
Vid tillfället karterades två stensättningar, här benämnda 282:1 och 282:2 (fig 3).

Fornlämning 282:1 är närmast rundad och ca 7 x 6 m stor. Anläggningen är tydlig och klart avgränsad med en i merpart synlig kantkedja. Stenarna i denna är ca 0,3-0,5 m stora. I centrum av stensättningen växer en gran. Ett antal av stenarna i den inre stenpackningen är synliga och varierar i storlek mellan 0,1 och 0,3 m. Den inre packningen syns främst i den norra delen av anläggningen. Stensättning 282:1 ger intrycket av att ha en tät stenpackning och är anlagd intill ett antal större block, vilka ligger nordost och sydost om anläggningen.

282:2 har en lätt oval form och är ca 6 x 3,5 m stor. Anläggningen är bitvis övertorvad och ligger inklämd mellan berg och ca 1 m höga och 2 m stora block. Ett 30-tal av stenarna i anläggningen är synliga, vilken för övrigt är övertorvad. Stenarna varierar i storlek mellan 0,2 m och 0,6 m och ser ej ut att vara större i kantkedjan än i den inre packningen. Stensättningen har en antydning till fördjupning i den centrala delen. Eventuellt skulle det kunna röra sig om borttagna stenar. Anläggningen ligger placerad relativt högt uppe på ett berg.

Nordväst om 282:1 iakttogs inom ett 3 m stort område en mindre ansamling av sten, möjligen en stensättningsliknande lämning? Här finns en tendens till kantkedja av 0,3-0,6 m stora stenar. Eventuellt skulle denna kunna utgöra en mindre stensättning.

Det går inte att utesluta att ytterligare gravar finns inom fornparken, forn₁.

Fig 3. Del av planområdet med de karterade gravarna, fornparken (forn₁) samt planerad väg markerade.

Rekommendationer

Enligt planerna ska gravarna bevaras inom det planerade grönområde som i gränsen överensstämmer med fornparken, forn₁. Inom ytan är idag två stensättningar synliga. Det är fullt möjligt att ytterligare gravar, ej lika tydligt markerade, finns i nära anslutning till de två karterade stensättningarna. Det är mycket viktigt att ingen åverkan görs inom forn lämningen och fornparken. Således bör maskiner ej köras eller andra ingrepp åstadkommas här i samband vid byggandet av den väg som leder genom det planerade bostadsområdet. En väg som enligt planerna är placerad endast 4 m från den östra karterade stensättningen. Ytan mellan planerad väg och synlig forn lämning är således känslig.

Sammanfattning

I november 2000 karterades två gravar, 282:1 och 282:2, som enligt detaljplanen ligger inom fornpark, forn₁. Karteringen genomfördes för att tydligt redogöra för deras läge och på så sätt också undvika framtida skador.

De två karterade stensättningarna är 7 x 6 respektive 6 x 3,5 m stora och består båda av relativt blandat stenmaterial. Gravarna ligger på en nivå av ca 35 m ö h. Stensättningarna är väl avgränsade och kan utifrån form och läge dateras till bronsålder/järnålder.

Referenser

- Andersson, K, Frölund, P & Hamilton, J 1990. *Rapport, Uppland. Alsike och Knivsta socknar. Uppsala kommun. Planområde Alsike stad. Arkeologisk utredning 1990. Del 1.* Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar. Uppsala
- Ambrosiani, B. 1964. *Fornlämningar och bebyggelse. Studier i Attundalands och Södertörns förhistoria.* Uppsala
- Hamilton, J. 1991. *Arkeologisk utredning. Uppland, Knivsta socken, Vrå egna hemsområde.* Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar UV-Uppsala.

Tekniska och administrativa uppgifter

Plats: Vrå, 1:50. Knivsta socken.

RAÄ nr: 282

Fornlämningstyp: Gravar

Undersökningstyp: Kartering

Orsak till undersökningen: Bostadsbyggnation, bostadsområdet Gransäter.

Undersökningsperiod:

Höjdsystem: Uppsala lokala.

Koordinatsystem: Uppsala kommun.

Projektledare och projektdeltagare: Kerstin Åberg och Linda Qviström

Upplandsmuseet nr: 1143/00

Upplandsmuseet projektnr: 881

Beställare: JM AB, Region Uppsala

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: bitr. länsantikvarie Jan Helmer Gustafsson

Länsstyrelsens tillstånd och datum för beslut: 220-4133-00 (2000-07-06).